

**Sosialpsykologiske perspektiver på
kommunesammenslåingsprosesser:
Rekategorisering og truede sosiale identiteter**

**Sigrun Marie Moss
Stipendiat i sosialpsykologi
Psykologisk institutt
NTNU**

sigrun.marie.moss@svt.ntnu.no

Jeg er fra to steder. Fra Holmestrand i Vestfold, og fra Straumen i Sørfold (i Nordland). Kommunesammenslåing og identitet blir ulikt for meg personlig, alt ettersom hvilken av de to hattene jeg tar på meg: skulle jeg som holmestranding blitt innlemmet i for eksempel Nordre-Vestfold (sammen med Re og Sande) da ville jeg på spørsmålet: Hvor er du fra? enda kunne svart: Holmestrand. Det er en by, det er noe i seg selv, uavhengig av om kommunen enda heter Holmestrand eller Nordre-Vestfold. Om jeg som sørfolding skulle blitt innlemmet i for eksempel Midt-Salten (sammen med for eksempel Fauske og Saltdal), så ville jeg på samme spørsmål ikke visst hva jeg skulle ha svart. For jeg er fra noe mindre enn fra Midt-Salten. Og noe større enn fra bygda Straumen. Så hvor er jeg fra da?

1) Identitet og tilhørighet virker inn i en kommunesammenslåingsprosess

Mitt arbeid handler om politisk ledelses bruk og manipulering av sosiale identiteter i Rwanda, Zanzibar og Sudan. Jeg ser på hvordan ledelse kan forsøke å fokusere på en felles nasjonal/regional identitet for å samle populasjonen (rekategorisering, i Rwanda og Zanzibar), og hvordan ledelse kan spille på forskjeller for å fragmentere befolkningen (Sudan). I følge Frisvoll og Almås (2004) er identitet og tilhørighet vesentlig i kommunesammenslåingsdebatten, og de mener interkommunal identitet er nødvendig for vellykkede kommunesammenslåinger. Dette demonstrerer overføringsverdien av arbeidet mitt på sosiale identiteter til diskusjonen om identitet og tilhørighet i kommunesammenslåing. Jeg vil i dette notatet fokusere på følgende aspekter: Sosiale identiteter, trussel mot sosiale identiteter, forsøk på å fremme en større fellesidentitet, minoritets- og majoritetsperspektiv (bygd-by/storkommune-småkommune), samt ledelsens rolle i dette.

Sosiale identiteter

Simon (1999) definerer identitet som "a place in society", og i det ligger det at hver av oss har mange identiteter: jeg er kvinne, kone, mor, foreleser, student, sørfolding, holmestranding, norsk osv. Sosial identitet er den delen av en persons selvkonsept som baserer seg på oppfatning av egne medlemskap i grupper, sammen med verdien av, og emosjonell tilknytning til, medlemskapene (Tajfel, 1981). Dette fordrer at personen definerer seg selv som et gruppe-medlem: selv-kategorisering er å assosiere selvet med en sosial kategori i kontrast til andre kategorier. Verdien personen tillegger medlemskapet avgjør om man kan trekke positiv tilhørighet og selvfølelse fra

gruppen, og emosjonene knyttet til medlemskapet bidrar til tilhørighetsstyrken. Jeg definerer meg selv som holmestranding, men siden jeg bodde der mest da jeg var liten er verdien av og emosjonene knyttet til gruppemedlemsskapet mindre vesentlige for meg enn min identitet som sørfolding. Kategorimedlemskapene har konsekvenser for selvfølelse, og de danner våre inngrupper. Klandermans (2014) kontrasterer sosiale identiteter med kollektive identiteter, og sier at der sosial identitet er en karakteristikk av et individ og involverer mer enn en gruppe (alle mine gruppemedlemsskap), så er kollektiv identitet en karakteristikk av en gruppe og involverer mer enn et individ (kognisjoner og markører vi sørfoldinger har om vår gruppe).

Sosial identitetstradisjon omfatter sosial identitetsteori (Tajfel & Turner, 1979) og selv-kategoriseringsteorien (Turner, Hogg, Oakes, Reicher, & Wetherell, 1987). Teoriene tar utgangspunkt i sosial kategorisering, og fokuserer på meningene assosiert med det å være medlem av en sosial kategori – ens inngrupper (for eksempel sørfolding). Teorien fokuserer mer på intergruppe-strukturer enn intragruppe-strukturer. Medlemmer av en kategori knyttes sammen av våre sosiale identiteter, og disse fremmer kollektiv handling (basert på og avhengig av de tre aspektene over: selv-kategoriseringen, verdien og emosjonene knyttet til gruppemedlemsskapet). Dette påvirker naturlig nok relasjonene mellom medlemmene, og videre de relasjonene medlemmene har til andre grupper. Utgrupper er grupper vi ikke er medlem av, eller ikke identifiserer oss med. Vi ønsker i følge Tajfel og Turner (1979) å trekke positiv selvfølelse fra våre gruppemedlemsskap, og vi inngår dermed i atferd som favoriserer inngruppen over utgruppen. Dette demonstrerer intergruppe-bias, der man anser sin egen gruppe som bedre og at man prioriterer denne. Dette ble vist i de minimale gruppeeksperimentene (se Billig & Tajfel, 1973), hvor inngruppe-favorisering ble demonstrert selv ved minimale rammer for tilhørighet (ala grupperinger basert på hvilket moderne maleri man foretrakk) (se Reicher (2004) for en diskusjon). Reicher (2004) understreker at sosial identitetstradisjon sier at inndeling i grupper nødvendigvis fører til intergruppe-differensiering, *ikke* til intergruppe-diskriminering. Vi inngår i intergruppe-differensiering for å definere hva som karakteriserer *oss* og *dem*, og oppnår dermed grenser for tilhørighet og ikke-tilhørighet (vi fra Sørfold er selvsagt svært annerledes de fra Fauske: de er snobbete byfolk (med rar dialekt), og vi er staute bygdefolk). Sosial kategorisering har stor påvirkning på for eksempel evaluering av inn- og utgruppe-medlemmer (Brewer, 1991) og hjelpeatferd. Sistnevnte ble demonstrert i et eksperiment hvor man fant at

Manchester United fans var mer tilbøyelige til å hjelpe en jogger som hadde falt om som hadde på seg Manchester United-trøye, enn en med Liverpool-trøye. Da den overordnede identiteten fotballfans ble primet (vektlagt) fikk derimot begge joggere hjelp, mens en jogger uten fotballtrøye fikk mindre hjelp (Levine, Prosser, Evans & Reicher, 2005).

Trussel mot sosiale identiteter

Kontekst vil påvirke når hvilke sosiale identiteter oppleves som mer og mindre relevante. Kommunesammenslåing kan bidra til eller forårsake trussel mot sosial identitet. At en spesifikk sosial identitet er truet kan oppleves som en trussel mot selvet. Opplevelsen av trussel vil avhenge av både verdien og emosjonene vi forbinder med den sosiale identiteten. Baldersheim et al. (2003) fant at lokale identiteter i Norge er sterkere forankret i befolkningen enn flere andre sammenligningsland. En slik sterk identitet vil dermed lettere oppleves som truet, og det er også lettere at det vil medføre kollektive handlinger. Når en sosial identitet oppleves som truet, øker denne gjerne i viktighet (Rothgerber, 1997). I følge sosial identitetstradisjon vil en viktig sosial identitet som er truet medføre et behov for å forsvare inngruppen. Forskning har vist en rekke vesentlige konsekvenser ved truede sosiale identiteter, fra økt identifisering og innsats på vegne av inngruppen (Ouwkerk, De Gilder, & De Vries, 2000) til redusert selvtilit og diskriminering mot utgrupper (Branscombe & Wann, 1994).

Under diskuteres rekategorisering – en prosess hvor det forsøkes å gå fra *oss* og *dem* til *vi* (for eksempel fra sørfolding og fauskeværing til midt-saltenværing). Rekategorisering kan oppleves som en trussel ettersom det innebærer en delvis eller hel ”nedleggelse” av meningsfulle sosiale identiteter.

Sosial rekategorisering

Over så vi at gjennom sosiale identiteter sorterer vi verden inn i *oss* og *dem*, og får grenser for tilhørighet og ikke-tilhørighet. Gaertner et al. (2000) understreker derimot at det er mulig å endre slik *oss/dem* differensiering gjennom å påvirke grad av ekskludering og inkludering i vår kategorisering. Rekategorisering skal føre til at separate underkategorier (holmestranding, sandeværing) tillegges mindre vekt, og at en felles, overordnet og inkluderende kategori (nordre-vestfoldinger) blir mer sentral. Common Ingroup Identity Model (CIIM) fokuserer på nettopp slike overordnede

identiteter, og bygger på linken mellom sosial kategorisering og assosiert evaluering (Gaertner & Dovidio, 2000; Gaertner, Dovidio, Anastasio, Bachman, & Rust, 1993). I følge metakontrast-prinsippet oppfattes to grupper som distinkte grupper når forskjellene mellom disse er større enn forskjellene innad (se Oakes, 1987), og målet med rekategoriseringen er at fokus på likheter skal være med på å viske ut skillelinjene mellom gruppene. Ved å gå opp et kategoriseringsnivå, blir tidligere utgruppemedlemmer til inngruppemedlemmer (Gaertner et al., 2000). Forskning viser at jo mer medlemmer av underkategorier identifiserer seg med en felles overordnet kategori, desto mer reduseres intergruppe bias i evalueringer, hjelpeatferd og selvavsløringer (et mål på nærhet og åpenhet med andre) (Gaertner & Dovidio, 2009).

Enkel og dobbel rekategorisering

Rekategorisering deles inn i to: enkel og dobbel rekategorisering. I enkel rekategorisering er det kun fokus på overordnet kategori (nordre-vestfolding), og underkategoriene (holmestranding, sandeværing) forsøkes *erstattes* av den overordnede kategorien. Dette kan fort oppleves som en trussel mot distinkte gruppetilhørigheter, noe som igjen kan medføre en forsterkning av intergruppe-bias (at sørfoldinger anser seg selv som enda mer ulike fauskeværing, og at en sammenslåing dermed blir enda vanskeligere) (se Dovidio, Gaertner, & Validzic, 1998). Flere forskere argumenterer mot denne tilnærmingen av denne årsak (Hornsey & Hogg, 2000; Haslam, 2004). Dobbelt rekategorisering på den andre side tilrettelegger for et fokus på den overordnede kategorien, mens de underordnede kategoriene enda beholdes (for eksempel ved en funksjonssammenslåing, ikke full kommunesammenslåing, slik at Nordre-Vestfold deler på tjenester, men beholder sine kommunegrenser). En utfordring med denne doble tilnærmingen er at de underordnede kategoriene kan vedvare til den grad at en ny fellesidentitet (nordre-vestfolding) ikke oppleves som meningsfull. Størrelse kan videre påvirke hvorvidt en overordnet identitet oppleves meningsfull. Baldersheim et al. (2003) mener det er grunn til å anta at små kommuner lettere gir sterk lokal identifisering, da avstanden mellom folk er mindre, og det er lettere å ha god kjennskap til lokalsamfunnet. Det betyr ikke at større kommuner ikke kan være identitetsskapende (vi identifiserer oss jo også i ulike kontekster både med fylke, nasjon og verdensdel), men det kan vise seg være en vesentlig faktor i noen sammenhenger.

Studier antyder at på tross av at enkel rekategorisering kan medføre økte konfliktnivåer innledningsvis, så kan dette i noen tilfeller virke bedre på lang sikt (Dovidio et al., 2005). Dobbel rekategorisering derimot kan ha en gunstig etableringseffekt. Disse utfallene vil variere med den sosiale konteksten.

Minoritets/majoritetsperspektiv - Bygd/by, storkommune/småkommune

Da sammenslåinger vil medføre muligheten for opplevd assimilering av de mindre kommunene inn i de større (og forholdet bygd/by), så er forskningen på minoritets- og majoritetsperspektiver på rekategorisering særlig sentralt her. Generelt sett ser man at det er gruppeforskjeller i rekategoriserings-preferanser (Dovidio et al., 2005).

Majoritetsgruppe-medlemmer foretrekker enkel rekategorisering, som har likhetstrekk med assimilering (høyt fokus på den overordnede kategorien, lite på underkategorien) (se Arends-Toth & van de Vijver, 2003). Fauskeværingene kunne vært mer interessert i at man skulle legge fokus på den nye Midt-Salten identiteten enn de to andre kommunene. De kunne vært mer tilbøyelige til å kvitte seg med de tidligere kommunale underkategoriene da de (a) ville blitt værende fauskeværing da Fauske fremdeles vil være en by etter en kommunesammenslåing, og (b) de ville vært det klare samlingspunkt og senter etter en slik sammenslåing. Minoritetsgruppe-medlemmene derimot foretrekker generelt sett den doble tilnærmingen, som mer ligner en integreringsprosess (høyt fokus på både over-og underordnet kategori). Deres motivasjon er da å unngå assimilering inn i majoritetsidentiteten (se Dovidio, Gaertner & Saguy, 2007) – eller der majoriteten får definere innholdet i den nye identiteten. Sørfoldingene kunne eksempelvis foretrukket at man hadde en form for funksjonssammenslåing, hvor kommunegrensene ble vedlikeholdt, slik at de i tillegg til den nye overordnede kategorien Midt-Salten også fikk fortsette å være sørfoldinger.

Vanskelig i praksis

Prinsippet er enkelt, men rekategorisering er vanskelig å gjennomføre i praksis (Pettigrew, 1998). I følge Hewstone (1996) er rekategorisering ikke alltid tilstrekkelig til å overkomme sterke kategoriseringer i det hele tatt, eller mer enn midlertidig. Gaertner og Dovidio (2000) peker på at individer kan motsette seg det å oppgi sin underkategori-identitet til fordel for den overordnede fellesidentiteten. Ved å true sosiale identiteter kan rekategoriseringsforsøk forsterke heller enn redusere

intergruppe-bias (Dovidio, Gaertner, & Validzic, 1998). Dette kan ses i sammenheng med sosial identitetsteori som fokuserer på integriteten ved våre distinkte gruppetilhørigheter og sosiale identiteter (Tajfel & Turner, 1979).

Om rekategorisering gjennomføres i kontekster som ikke er modne for dette kan det oppleves som en trussel mot sosial identitet, noe som kan høyne intergruppe-bias. Denne prosessen kan dermed potensielt sett forverre situasjonen, og gjøre videre kommunesammenslåing vanskelig. Dette poenget trekkes også frem av Frisvoll og Almås (2004) sitt fokus på "identitetsmessig modenhet" for en felles interkommunal identitet som en forutsetning for vellykket kommunesammenslåing.

Politisk ledelse er sentral

Politisk ledelse har stor makt over opplevelse av sosiale identiteter, særlig i vanskelige situasjoner. Da Norge karakteriseres ved våre sterke lokale identiteter, så gir teorirammeverket på truede sosiale identiteter en pekepinn på muligheten for både motstand og opposisjon til kommunesammenslåingsprosesser. Vanskelige situasjoner kan medføre en midlertidig økning i støtten til relevant politisk ledelse (Edwards & Swenson, 1997). Dette gjør at slik ledelse i visse tilfeller lettere kan påvirke opinion, og bruke kunnskap om for eksempel rekategorisering som en politisk strategi. I Rwanda har for eksempel politisk ledelse inngått i en planlagt og omfattende prosess for å "legge ned" og fjerne de etniske identitetene (Hutu, Tutsi og Twa) som stod sentralt i folkemordet i 1994. Isteden fokuseres det kun på den essensielle og "sanne" Rwandiske identiteten. Dette gjøres blant annet via verditrening, undervisningstiltak, strenge lover som forbyr snakk om de etniske identitetene, fokus på lik tilgang på tjenester, og obligatorisk månedlig dugnad (der presidenten selv regelmessig deltar og rydder søppel i gatene) (se Moss, 2014).

Politisk ledelse kan bidra som identitetsformere (Haslam, Reicher, & Platow, 2011), og kan forsøke å bygge en overordnet identitet, gjennom klassiske tiltak som felles mål eller visjon (se Sharif, 1966). Dette kan være interkommunale arrangement eller tiltak innen idrett, kultur, skole etc. Det er interessant at Frisvoll og Almås (2004) finner at rådmenn ønsker sammenslåinger, og at ordførere også er mer positive enn andre politikere. Disse kan da jobbe for å fremme den overordnede fellesidentiteten. Man ser også at distinkte identiteter trenger en motsats (vi er oss, og ikke dem), og her kan man eventuelt se på å arrangere interaksjoner med andre regioner (Midt-Vestfold), for å styrke en inngruppefølelsen blant de nye nordre-

vestfoldingene.

I tillegg har politisk ledelse mye potensiale i å være klare informasjonsspredere, og til å fremarbeide og tilrettelegge for felles virkelighetsoppfatninger – både mellom ledelse og lokalbefolkning, men også på tvers av kommunene. Informasjon og planene om den overordnede kommunen (fordeler og ulemper sammenslåingene vil medføre), samt kunnskap om nabokommunene, bør bringes klarere frem da studier (bla. Telemarksforskning) har vist at usikkerhet fører til negativitet om sammenslåinger.

Oppsummerende refleksjoner

Som vist over peker forskning på at rekategorisering kan både forbedre eller forverre intergruppe-relasjoner. Dette er kontekstavhengig, men varsomhet i en kommunesammenslåingsprosess er sentralt da en viktig truet sosial identitet vil kunne vekke både sterke følelser og reaksjoner. Da endringer og opplevd nedleggelse av identiteter er vanskelig, kan man vurdere å ha en to-trinnsmodell for kommunesammenslåing, der trinn en er en funksjonssammenslåing (samkjøre diverse kommunale tjenestetilbud og lage interkommunale løsninger) og trinn to en kommunesammenslåing. (I forkant av en slik modell kan man eventuelt kartlegge hvor grensene for den kommunale identiteten går, slik at man får oversikt over hvilke slike funksjoner og tilbud som oppleves som direkte forbundet med identiteten (se under)). Mange kommuner har i dag omfattende funksjonssamarbeid. Om man har et trinn en som er funksjonssammenslåing kan dette potensielt sett styrke den overordnede interkommunale identiteten (om sammenslåingen oppleves som positiv vel og merke). Gjennom sammenslåingen kan politisk ledelse legge opp til mer interaksjon, utvikling og gjennomføring av delte mål og mer samhandling. Deretter kan man vurdere om fremveksten av en felles overordnet identitet er sterk nok til at man kan iverksette trinn to, som da vil være en kommunesammenslåing.

De sterke norske lokale identitetene er kanskje i endring. Vi lever i en langt mer mobil og global verden, vi flytter på oss, kommer og går, snakker blandingsdialekter, er fra Vestfold OG Nordland, og vil kanskje om litt tid ikke lenger ha *like* sterke lokale forankringer? På den annen side kan dette ”flytende” samfunnet gjøre det enda *mer* sentralt hvor vi kommer fra. Teorirammeverket over demonstrerer at når man gjør forsøk på å endre identitetsstrukturer bør man trå varsomt da truede sosiale identiteter kan vekke både sterke følelser og reaksjoner.

2) Hva er det behov for å vite mer om?

Mulige problemstillinger og forskningsspørsmål

Det er positivt om det settes videre fokus på betydningen av identitet og tilhørighet i kommunesammenslåingen. Under følger noen forslag til fokusområder:

a) Identitetsgrensen: Som vist over er identitet svært altomfattende. Et spørsmål ved identitet og tilhørighet i kommunesammenslåing er: hvor begynner og slutter følelser av identitet? Om man skulle hatt en to-trinnsprosess, der man først hadde gjennomført en funksjonssammenslåing, hvilke aspekter kunne man slått sammen uten at det nettopp berører folks identitet. Hvor går identitetsgrensen? Når og ved hvilke prosesser i en sammenslåing trues identiteter? Hva presist er det folk motsetter seg? For eksempel kan man tenke seg at man kan slå sammen mange funksjoner, og at visse funksjoner vil være greit mens andre vil være bærende for identitet. Vil folk ønske å beholde ordfører, kommunenavn, kommunegrenser, og skoler? (Det er vel sannsynlig å anta at skoler er mer kritisk enn for eksempel tannlege, da skoler, særlig på bygda, blir sett på relativt avgjørende for bygdas levedyktighet.)

Mulig metodisk tilnærming: I fokusgruppe-intervju kunne man diskutert disse spørsmålene, og funnet ut hvor identitetsgrensene går. Det hadde da vært interessant å tilrettelegge både for intragruppe-perspektiv (altså intervju med deltakere fra samme kommune), og intergruppe-perspektiv (intervju med deltakere fra ulike kommuner som eventuelt skal sammenslås). Bygd/by-aspektene bør også inkluderes i slike intervju. I tillegg kunne man vurdert å benytte Q-metodologi (se Thorsen & Allgood, 2010). Dette er en teknikk som tillater innsikt i en persons holdninger i forhold til de andre holdninger denne personen har ved at personen sorterer ulike ”statement cards” i en prioritert rekkefølge, fra minst viktig til mest viktig. Gjennom dette kan man få innsyn i vektingen og verdien enkeltindivider legger på de ulike aspektene ved identitet og tilhørighet, ala: ”Jeg synes det er viktig at vi får beholde vår ordfører”, og ”det er viktig å beholde kommunegrensene” vektes som mindre viktig enn: ”Jeg synes det er viktig å beholde skolen.”

b) Ledelse: Når det kommer til å føre grupper sammen har sosialpsykologien stort sett ansett dette som et aspekt av intergruppe-relasjoner, men langt sjeldnere som et aspekt av ledelse. Reicher, Haslam og Rath (2008) og Pittinsky (2009) omtaler dette som alarmerende. Ledere står i en unik posisjon til å forbedre eller forverre

situasjonen ved å mobilisere kollektiv handling for et valgt politisk prosjekt (Brewer, 1999), og det vil dermed være interessant å diskutere situasjonen med lederne. I følge Pittinsky (2009) er dobbel identitet vesentlig for at intergruppe-ledelse skal kunne fungere effektivt. Hvordan stiller kommunal ledelse seg til kommunesammenslåingsprosessene? Hvilken effekt kan lederne ha på identitetene? Hva kan de bidra med? Hva trenger de?

Mulig metodisk tilnærming: Her kunne man gjort semi-strukturerte dybdeintervju med politisk ledelse (ordførere, opposisjon) og administrasjon (rådmenn) i kommuner der sammenslåing har blitt gjort ok/godt, der sammenslåing ikke har fungert, der sammenslåing ikke er aktuelt og der sammenslåing planlegges. Det vil være interessant å høre disse ledernes erfaringer med sammenslåingen og identitet, få deres tanker om fordeler og ulemper, og diskutere de utfordringer de har møtt på eller forutser. Videre ville det vært spennende å se om de tenker på seg selv som et aktivt ledd i identitetsprosessen, og om de har gjort seg noen tanker om betydningen av interkommunal identitet, og en eventuell fremvekst av en slik identitet.

c) Minoritets/majoritetsperspektivet: Det er sannsynlig at kommunesammenslåing vil slå særs ulikt ut i de mange ulike konstellasjonene rundt omkring i landet. Teorien over peker på at skillet mellom majoritet og minoritet kan være sentralt når det kommer til preferanser og resultater i identitetsendring. Forskjellen på bygd/by , storkommune/småkommuner i henhold til opplevelse av assimilering og inkludering vil kunne vise seg sentralt.

Mulig metodisk tilnærming: En survey innad i en eller flere foreslåtte stor-kommuner (for eksempel Nordre-Vestfold) hvor man har respondenter fra bygd og by kunne vist om det var forskjeller i ulike spørsmål vedrørende identitet og kommunesammenslåing fra bygd til by, og fra en kommune til den neste. Dette kunne vært nyttig for å kartlegge ulike perspektiv og preferanser på identitet, tilhørighet og kommunesammenslåing.

Referanser

- Arends-Toth, J., & van de Vijver, F. J. R. (2003). Multiculturalism and acculturation: Views of Dutch and Turkish-Dutch. *European Journal of Social Psychology, 24*, 249–266.
- Baldersheim, H., Pettersen, P. A., Rose, L. E. & Øgård, M. (2003): *Er smått så godt? Er stort så flott? Analyser av kommunestrukturens betydning*. Research Report 1/2003. Oslo: Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo.
- Billig, M., & Tajfel, H. (1973). Social categorisation and similarity in intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology, 3*, 27–52.
- Branscombe, N. R., & Wann, D. L. (1994). Collective self-esteem consequences of out-group derogation when a valued social identity is on trial. *European Journal of Social Psychology, 24*, 641–657.
- Brewer, M. B. (1991). The Social Self: On Being the Same and Different at the Same Time. *Personality and Social Psychology Bulletin, 17*(5), 475-482. doi: 10.1177/0146167291175001
- Brewer, M. B. (1999). The psychology of prejudice: ingroup love or outgroup hate? *Journal of social issues, 55*(3), 429-444.
- Dovidio, J. F., Gaertner, S. L., Hodson, G., Houlette, M. A., & Johnson, K. M. (2005). Social inclusion and exclusion: Recategorization and the perception of intergroup boundaries. I D. Abrams, M. A. Hogg and J. M. Marques (Red.) *The Social psychology of inclusion and exclusion* (s. 245-264). New York: Psychology Press.
- Dovidio, J. F., Gaertner, S. L., & Saguy, T. (2007). Another view of “we”: Majority and minority group perspectives on a common ingroup identity. *European review of social psychology, 18*, 206-330.
- Dovidio, J. F., Gaertner, S. L., & Validzic, A. (1998). Intergroup bias: Status, differentiation, and a common in-group identity. *Journal of Personality and Social Psychology, 75*, 109-120.
- Edwards, G. C. & Swenson, T. (1997). Who rallies: the anatomy of a rally event. *Journal of politics, 59*, 200-212.
- Frisvoll, S., & Almål, R. (2004). *Kommunestruktur mellom fornuft og følelser. Betydningen av tilhørighet og identitet I spørsmål om kommunesammenslåing*. Rapport 5/04. Bygdeforskning.
- Gaertner, S. L. & Dovidio, J. F. (2000). *Reducing intergroup bias: The Common Ingroup Identity Model*. Philadelphia, PA: The Psychology Press.
- Gaertner, S. L., & Dovidio, J. F. (2009). A Common Ingroup Identity: A categorization-based approach for reducing intergroup bias. In T. Nelson (Ed.), *Handbook of Prejudice* (pp. 489-505). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Gaertner, S. L., Dovidio, J. F., Anastasio, P. A., Bachman, B. A., & Rust, M. C. (1993). The Common Ingroup Identity Model: Recategorization and the Reduction of Intergroup Bias. *European Review of Social Psychology, 4*(1), 1-26.
- Gaertner, S. L., Dovidio, J. F., Banker, B. S., Houlette, M., Johnson, K. M., & McGlynn, E. A. (2000). Reducing intergroup conflict: From superordinate goals to decategorization, recategorization, and mutual differentiation. *Group Dynamics: Theory, Research and Practice, 4*(1), 98-114.
- Haslam, S. A. (2004). *Psychology in organizations: The social identity approach*. 2nd ed. London: Sage.
- Haslam, S. A., Reicher, S. D., & Platow, M. J. (2011). *The New Psychology of Leadership: Identity, Influence and Power*. Hove: Psychology Press.
- Hewstone, M. (1996). Contact and categorization: Social psychological interventions to change intergroup relations. I C.N. Macrae, C. Stangor & M. Hewstone (Red.) *Stereotypes and stereotyping* (s. 323–368). New York: Guilford Press.
- Hornsey, M. J., & Hogg, M. A. (2000). Subgroup Relations: A Comparison of Mutual Intergroup Differentiation and

- Common Ingroup Identity Models of Prejudice Reduction. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26, 242-256
- Klandermans, P. G. (2014). Identity politics and politicized identities: processes and the dynamics of protest. *Political psychology*, 35(1), 1-22.
- Levine, M., Prosser, A., Evans, D., & Reicher, S. (2005). Identity and Emergency Intervention: How Social Group Membership and Inclusiveness of Group Boundaries Shape Helping Behavior. *Personality and Social Psychological Bulletin*, 31(4), 443-453.
- Moss, S. (2014, kommer). Beyond conflict and spoilt identities: How Rwandan leaders justify a single recategorisation model for post-conflict reconciliation. *Journal of Social and Political Psychology*, 2(1), Special thematic section: "20 years after genocide: psychology's role in reconciliation and reconstruction in Rwanda."
- Oakes, P. J. (1987). The salience of social categories. In J. C. Turner, M. A. Hogg, P. J. Oakes, S. D. Reicher, & M. S. Wetherell (Eds.), *Rediscovering the social group: A self-categorization theory* (pp. 117- 141). Oxford, UK: Blackwell.
- Ouwerkerk, J. W., De Gilder, D., & De Vries, N. K. (2000). When the going gets tough the tough gets going: Social identification and individual effort in inter-group competition. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26, 1550-1559.
- Pettigrew, T. F. (1998). Intergroup contact theory. *Annual review of psychology*, 49, 65-85.
- Pittinsky, T. L. (2009). Introduction. Intergroup leadership. What it is, why it matters, and how it is done. I T. L. Pittinsky (Red.) *Crossing the divide. Intergroup leadership in a world of difference*, (s. xi-xxvii). Boston, MA: Harvard Business Press.
- Reicher, S. (2004). The Context of Social Identity: Domination, Resistance, and Change. *Political Psychology*, 25(6), 921-945.
- Reicher, S. D., Haslam, S. A., & Rath, R. (2008). Making a virtue of evil: A five-step social identity model of the development of collective hate. *Social and Personality Psychology Compass*, 2, 1313-1344.
- Rothgerber, H. (1997). External intergroup threat as an antecedent to perceptions in in-group and out-group homogeneity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(6), 1206-1212.
- Sherif, M. (1966). *Group conflict and cooperation*. London: Routledge Kegan Paul.
- Simon, B. (1999). A place in the world: Self and social categorization. In T. R. Tyler, R. M. Kramer, & O. P. John (Eds.), *The psychology of the social self* (pp. 47-69). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Tajfel, H. (1981). *Human groups and social categories: Studies in social psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tajfel, H. & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. I W. G. Austin & S. Worchel. (Red) *The social psychology of intergroup relations*. Monterey, CA: Brooks/Cole.
- Thorsen, A. A., & Allgood, E. (2010). *Q-metodologi. En velegnet måte å utforske subjektivitet*. Trondheim: Tapir akademisk forlag
- Turner, J. C., Hogg, M. A., Oakes, P. J., Reicher, S. D., & Wetherell, M. S. (1987). *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Oxford: Basil Blackwell.